

La societat civil catalana està àmpliament liderada per dones: Carme Forcadell, a l'ANC; Muriel Casals, a Òmnium o Ada Colau a la PAH. Com s'explica aquest fet quan la política, per contra, continua clarament liderada per homes?

—L'estranyesa que produeix aquest fet és símptoma que, durant molts anys, les dones hem tingut papers molts secundaris. Hem estat o bé fora del món públic o bé en papers molt secundaris. Per tant el normal era no trobar dones liderant partits polítics o moviments de la societat civil. Ara ja fa bastants anys que les noves generacions de dones han tingut unes altres possibilitats, han pogut estudiar, han pogut participar —encara no de manera igualitària però molt més plena— en la vida ciutadana i és normal que hi hagi dones que tinguin papers de lideratge. Si ens sobta és precisament perquè abans no hi eren. Encara que només siguin tres o quatre, caram!, és una sorpresa. La normalitat seria que fossin tants homes com dones —o una proporció semblant— que, espontàniament, es constituïssin com a líders.

En segon lloc, hi ha un altre aspecte, fins i tot més interessant, que és que les dones, precisament perquè fa poc que estem arribant al món públic, en general tenim encara alguns punts de referència diferents dels dels homes —aquí és una generalització, per descomptat, perquè no són totes les dones iguals ni tots els homes, tampoc. En molts casos encara creiem en l'interès general, en la defensa de les idees bàsiques d'igualtat, de llibertat, de solidaritat, mentre que els homes... hi ha hagut una etapa en què s'han anat canviant aquests valors per altres de més individualistes. Fins i tot la imatge que ens donen els polítics actuals —diria que, a diferència de la Transició— és que van molt més a la seva i els interessa el seu lloc, la seva posició o les seves opcions partidistes més que no pas l'interès general. En canvi, les dones encara no hem experimentat tant aquesta decepció o no tenim tant la dèria del poder personal i s'accedeix al poder per resoldre problemes concrets de la gent. Em sembla que podem passar una etapa en què hi hagi més dones líders, perquè les dones, en aquest moment, porten una empenta i una mentalitat més d'interès general que no estem veient entre els homes.

“L'aparició d'aquests lideratges femenins és esperançadora”

Marina Subirats (Barcelona, 1943) és catedràtica emèrita de Sociologia de la UAB. Com a independent va ser directora de l'Institut de la Mujer de 1993 a 1996 i regidora del PSC de l'Ajuntament de Barcelona de 1999 a 2007.

—Però, de fet, això passa en organitzacions de la societat civil però no en partits polítics.

—Sí, en associacions més espontànies. Perquè els partits estan controlats pels homes. Sí que s'ha anat imposant la idea que hi ha d'haver paritat —en part, com un element electoralista: si no hi ha dones, les dones no voldran votar-les— però les dones que normalment van a les candidatures són les que els homes designen. I, difícilment, en els partits s'accepten dones que tinguin una personalitat molt forta, un carisma fort. És més difícil per a les dones tenir un lideratge dins d'un partit. Hi ha algun cas, però no hem tingut cap presidenta, ni a Catalunya ni a Espanya. En altres llocs

ja s'ha produït. El que és habitual dins dels partits és que les dones ocupin posicions i, al cap d'un temps, desapareguin, que no es consolidin. Lamentablement, l'únic partit que les ha consolidat és el PP, en el qual veiem que hi ha dones que tenen un pes específic propi, que es mantenen a través dels anys. En canvi, als altres partits no ha estat així.

—Només perquè estan controlats pels homes?

—Per a una dona és més difícil perquè tenir el lideratge dins d'un partit exigeix controlar l'aparell i una sèrie de coses que no solen interessar a les dones. Les dones es guien més pel “què podem fer per la gent”. En canvi, als moviments populars, on no hi ha aquests aparells

sinó que hi compta més la capacitat de treball de cadascú, la manera com parla, les seves potencialitats, aquí les dones ho han tingut més fàcil. A mi també em sorprèn la coincidència de lideratges femenins. El moviment popular cap a la independència està liderat per dones, mentre que a nivell polític, això no passa. Entre les institucions és curiós el cas d'Òmnium. Sempre ha estat una institució en pro de Catalunya però no s'havia significat per una actitud estrictament independentista. Crec que aquí ha estat molt important la personalitat de la Muriel, els seus objectius, etcètera. Crec que abans d'Òmnium ja els tenia, però a Òmnium ha trobat una institució que li ha permès desenvolupar més el seu punt de vista –també la conjuntura, és clar.

—També hi ha el cas singular de Teresa Forcades, una metgessa, monja i teòloga que es fa molt popular amb un tema de denúncia sobre el paper de les farmacèutiques en el cas de la grip A, i després decideix liderar un moviment polític com Procés Constituent.

—Exacte. És que en aquest moment, tots els líders que es coneixen d'aquesta nova etapa són tot dones. La Teresa Forcades, l'Itziar González... Potser l'únic dels nous moviments on no passa això és a la CUP, on hi ha en David Fernández, però això ja és un partit polític. En canvi tot el que sorgeix de la societat civil està liderat per dones. Per a mi és molt esperançador perquè allò que he vist durant molt temps és que les dones, quan tenen càrrecs polítics o són dins del món de l'empresa, tendim a imitar la conducta dels homes com una forma de supervivència. Com l'estructura ha estat feta en funció de la mentalitat i les normes dels homes, si no imites aquestes formes i no manes i no competeixes, tothom et pren el pèl. Això ha forçat les dones a adoptar actituds masculines. En canvi, sempre he pensat que les dones podem representar en aquest moment una regeneració de la vida social, no perquè siguem millors o pitjors sinó simplement perquè no hem estat tan contaminades per les formes existents que s'han anat degradant. El meu dubte era què passaria primer, si les dones ens convertiríem en homes, des del punt de vista de la manera d'actuar, o si podríem canviar una mica les regles

del joc. I l'aparició d'aquestes dones és esperançadora.

—Com descriuríeu aquestes actituds masculines que critiqueu?

—No estem parlant que les persones siguin millors o pitjors sinó de la transmissió de mandats socials que se'ns fa des que naixem. Primer es mira si és un nen o una nena i, a partir d'aquí, se'ls comença a tractar diferent i a demanar-los coses diferents. Als nens, encara avui, se'ls inculca la idea que han de ser competitiu, que s'han d'imposar, que han de manar, que han de ser els millors i que, en la mesura que aconsegueixin això, seran respectats: "Això és un home". En canvi, el que se'ls demana a les dones és una altra cosa: que estiguin al servei dels altres, que siguin discretes, que tinguin una posició secundària, que estimin, que consolin, que cuidin. Això influeix molt. Estem estudiant molt bé això i veiem que, cap als tres anys, ja hem adquirit, no tant les conductes com la disposició, el sentiment que allò que s'espera d'un és això o allò. És molt aviat a la vida que ja es fan aquests patrons de conducta. A partir d'aquí, la conducta dels homes és aquesta de tractar d'imposar-se. Després hi ha els que no ho aconsegueixen, perquè no s'hi poden adaptar o pel que sigui, i ho passen malament tota la vida, perquè reben molts menyspreus. No vol dir que hagin de ser homosexuals sinó simplement que la disfressa d'home no els cau bé. Aquesta és la pauta que s'ha estès: competir, competir, competir... aquesta idea que la vida és lluita i que, sort d'això, perquè els més forts sobreviuen.

—Per quina raó?

—Això potser tenia un sentit en un passat, quan la humanitat era molt pobre i havien de lluitar uns i altres per sobreviure, però en aquest moment no en té, de sentit; és més aviat una amenaça. Però continua sent un dels mandats de gènere masculí. Aquestes són les característiques que impregnen la vida social. Si un dia poguéssim comptabilitzar l'immens cost econòmic que té aquesta manera de procedir, ens quedaríem horroritzats. Entra un nou cap a l'oficina i elimina tot allò que ha fet l'anterior cap. Us ho dic des d'una experiència personal, també. Les dones, en general, tenim una altra manera de treballar, que és treballar en equip. No

tant voler destacar la nostra personalitat i afirmar el nostre lloc –marcar el territori–, sinó aconseguir finalitats i treballar en equip encara que això representi que la seva figura no llueixi tant. Això es veu molt. En aquests moments, el treball de les dones és molt apreciat, però no se les deixa arribar gairebé mai als nivells de responsabilitat. Qui mana continuen sent els homes, perquè lluiten per arribar-hi mentre que les dones més aviat tenen por d'arribar-hi perquè se les critica més. Això es veu també en el tipus de lideratges que assumeixen aquestes dones.

—Què vol dir?

—De vegades se'ls ofereixen càrrecs polítics i els rebutgen o hi renuncien –el primer seria el cas de l'Ada Colau i el segon el de l'Itziar González, que va plegar de l'ajuntament. No predomina la permanència en el càrrec per damunt de tot sinó si té sentit o no mantenir-s'hi. És una mica en el que estem veient. El mateix passa a l'Assemblea Nacional de Catalunya. La persona que fa de líder no s'està propugnant per a càrrecs polítics sinó fent una feina molt més difícil –perquè no es treballa amb els mitjans que té una institució– i l'objectiu no és destacar-hi ella sinó construir un moviment perquè creu en la importància d'aquest moviment. Per això les dones poden aportar un missatge de renovació, al marge del missatge que pugui aportar cadascuna d'elles.

—Diuen algunes expertes que la diferència és que les dones saben crear xarxes, unes relacions que són molt més típiques dels moviments socials que no dels partits.

—Com que no estem acostumades a tenir poder personal, creiem en la força de ser moltes. Tenim molta tendència a fer xarxes i a no voler que algú mani sinó discutir-les.

—Us hi sentiu més còmodes, en assemblea?

—Jo crec que sí. Això no és una cosa particular d'aquí sinó una tendència molt general. En el moviment feminista dels 60, ja hi va haver molt aquesta sensació d'una altra manera de fer. I les dones que es convertien en líders no és perquè elles ho volguessin ser sinó perquè els mitjans les convertien en líders.

Àlex Milian